

Indstilling af Ekstra Bladets Nagieb Khaja, Jeppe Findalen, Thomas Foght og Magnus Mio til Cavlingprisen 2021

»Jeg er bange om natten. At de tager mig, uden min mor ved det. Jeg kan ikke sove. Ellers er jeg bange for, at de tager mig væk fra min mor«.

Ordene er Adams, han udtaler dem med skræk i sine øjne, for han har allerede set sin far blive ført bort. I månedsvis har Adam siddet indespærret med sin mor og sine søskende i en brutal, kurdiskkontrolleret fangelejr i Syrien, og som sådan er hans ord gruopvækkende nok i sig selv. Mørkere bliver de, fordi Adam deler skæbne med en række andre danske børn, der af politiske hensyn længe er blevet holdt indespærret i syriske fangelejre med fysiske og psykiske skader til følge. Adams ord inkarnerer en politisk penibel sag, der fortsat er under optrevling, men først og fremmest vidner de om et sjældent set armod blandt en gruppe uskyldige danske børn.

Vi kender kun til Adams ord, fordi Ekstra Bladet modigt, nysgerrigt og systematisk har opsporet ham og en række andre danske kvinder og børn i de kummerlige fangelejre. For at dokumentere børnenes historie. For at efterprøve politiske påstande om, at børnene og deres forældre skulle udgøre en sikkerhedstrussel mod Danmark. Og vigtigst: For at holde regeringen ansvarlig for, at den – i direkte strid med vurderinger fra eksperter og dens egne efterretningstjenester – har afvist at hjælpe børnene. En politisk beslutning, der har haft alvorlige helbredssekvenser for børnene.

Sagens politiske udgangspunkt syntes urokkeligt: Statsminister Mette Frederiksen bedyrede tidligt, at »vi har som regering truffet den beslutning, at vi ikke tager børnene til Danmark«. Men gennem reportager fra lejrene i Syrien, opsøgende arbejde, der sikrede adgang til pårørende, opsporing af interne regeringsdokumenter, indsigt i fortrolige efterretningsrapporter samt konfronterende interviews har Ekstra Bladet i serien 'Mettes uønskede børn' på både skrift, lyd og video sat en af årets vigtigste dagsordener og haft afgørende betydning for, at regeringen ændrede kurs – og at danske statsborgere dermed er blevet reddet ud af krigen.

Historien om Adam blev som en af de første bragt i december 2020, og siden rullede afsløringerne. I sin stime af betydningsfulde journalistiske historier har Ekstra Bladet blandt andet dokumenteret, at:

- Regeringen i et år skjulte en central PET-vurdering for Folketinget af, at de danske børn i Syrien ikke udgjorde en sikkerhedstrussel, men omvendt kunne tage skade eller blive radikaliseret under fangeopholdet.
- Udenrigsminister Jeppe Kofods ministerium var advaret tre gange – herunder i Udenrigsministeriets egen undersøgelse – om, at en fireårig dansk pige kunne tage skade af at opholde sig i en syrisk fangelejr. Ministeriet greb ikke ind, og pigen endte med at få PTSD.

- Regeringen forsøgte at styre PET's faglige sikkerhedsvurderinger af børnene.
- Statsminister Mette Frederiksen – af sig selv kaldet 'børnenes statsminister' – ignorerede en appel fra sit eget statslige råd for børns rettigheder og trivsel, Børnerådet, om, at ophold i de syriske fangelejre kan volde børnene skade.
- Regeringens plan om at få danske statsborgere dømt i udlandet gennem en international domstol var uden hold i virkeligheden.
- Regeringen uden at orientere sine egne støttepartier vedtog en lovstramning, der i strid med internationale konventioner tvinger mødre til at skrive under på, at de ikke rejser med til Danmark – som bytte for, at Danmark evakuerer deres alvorligt syge barn.
- Regeringen var blevet orienteret fortroligt af Forsvarets Efterretningstjeneste om, at Islamisk Stat smugler børn ud af de syriske fangelejrene for at træne dem til at begå angreb i deres hjemlande.
- Regeringen – uden efterfølgende at informere Folketingets partier – var blevet orienteret om, at Islamisk Stat har etableret en børneafdeling i fangelejren al-Hol.
- Oplysninger om Islamisk Stats udsmyglinger af børn, som regeringen af fortrolighedshensyn afviste at dele med Udenrigspolitisk Nævn, blev videresendt fra centrale ministerier til flere danske ambassader.
- Regeringen har tilbageholdt individuelle, efterretningsbaserede sikkerhedsvurderinger af kvinderne for Folketinget, og at flere ministre i syv måneder tilbageholdt en central PET-vurdering af de danske kvinder og børn, selv om der var samråd, lovændringer og stor offentlig debat om sagen – en manøvre, der ifølge forvaltningseksperter tangerer vildledning.

Til afsløringerne af den politiske beslutningsproces føjer sig en række journalistiske reportager og interviews med dem, der har allermest på spil: børnene selv.

En kompleks politisk sag bliver konkret, når en 11-årig pige fra al-Roj-lejren på video fortæller, hvordan hun drømmer om at komme hjem og lege med sin bedste ven igen. Eller når en 10-årig dreng angler efter noget så banalt som at kunne gå en tur i naturen med sin egen familie. Det er ikke bare historier, der går i maven og hjertet; det er historier, der forbilledligt kondenserer en kompliceret historie om udlændingepolitik og national sikkerhed og giver ansigtsløse ofre et udtryk og en stemme.

Konsekvenserne er naturligvis størst for de kvinder og børn, der i årevis har siddet fanget, men også politisk har Ekstra Bladets vedholdenhed skabt forandringer. Udenrigsminister Jeppe Kofod

har fået en næse af Folketinget, og regeringen måtte som følge af de forhold, Ekstra Bladet lagde frem, skifte kurs og nedsætte en taskforce til behandling af spørgsmålet om hjemtagelse. Det mandede ud i, at regeringen forlod sit standpunkt om under ingen omstændigheder at tage kvinder og børn hjem, og en dag i begyndelsen af oktober 2021 blev det tydeligt, at journalistik kan skabe forandringer: Tre kvinder og 14 børn fra al-Roj-lejren landede med et Boeing 737-fly i Karup Lufthavn. En evakuering, der næppe var blevet gennemført uden Ekstra Bladets mellemkomst.

'Mettes uønskede børn' er som samlet produkt et arbejde, der hører til i journalistikkens øverste luftlag. Serien har ikke bare inddraget offentligheden i en prekær sag, der kalder på offentlig interesse. Serien har ikke bare bragt afsløring på afsløring af, hvordan regeringen har tilbageholdt oplysninger for det Folketing, der skal kontrollere magten. Serien har også forandret menneskeliv, måske endda reddet dem. I kølvandet på artiklerne og den kovending, regeringen som konsekvens af Ekstra Bladets journalistik har måttet foretage, har også andre lande ændret praksis i spørgsmål om hjemtagelse af egne statsborgere fra Syrien.

Det er eksemplarisk journalistik om samfundets inderste magt og samfundets yderste og mest udgrænsede borgere. Mellem centrum og periferi befinder sig en offentlighed, der har krav på oplysning, og Ekstra Bladet har med 'Mettes uønskede børn' løftet en vigtig opgave, som ingen andre kunne.

For dette fortjener Nagieb Khaja, Jeppe Findalen, Thomas Foght og Magnus Mio Cavlingprisen 2021.

Indstillet af:

Peter Øvig Knudsen, forfatter og journalist

Jakob Sheikh, forfatter og journalist

Flemming Rose, forfatter og journalist

Sune Engel Rasmussen, journalist, Wall Street Journal

Anders Legarth Schmidt, Politiken

Waleed Safi, journalist, Information

Mads Ellesøe, journalist, DR

Janni Pedersen, journalist, TV2

Helle Malmvig, seniorforsker, Dansk Institut for Internationale Studier

Magnus Ranstorp, forskningschef, Försvarshögskolan

Mona Kanwal Sheikh, seniorforsker, Dansk Institut for Internationale Studier

Abdel Aziz Mahmoud, journalist, TV2

Henrik Moltke, journalist, DR

Kristoffer Eriksen, Ekstra Bladet

Steffen Nyboe McGhie, journalist, Berlingske

Morten Skjoldager fra Politiken